

indicated the main aspects of *Ukrainian Radio Society*'s activity as well as of *Ukrainradio* publishing house.

The author stated that in 1932 it was officially declared a consent between Ukrainian ethnic minority in Poland and *Polish Radio*'s management. Music, religious and literary topics were outlined as the main for Ukrainian programs. At first they were prepared by polish journalists, who had difficulties with its contents. But even in such a deficient way, the Ukrainian content's share became a good sign for Ukrainians, since gave an opportunity to introduce Polish citizens with creative work of Ukrainian talented well-known figures. It is pointed out, that Ukrainian professionals — journalists, writers, musicians, literary critics like Mykola Rudnytskyi and Roman Kupchynskyi joined the process in the second half of 1930s. The author identified such features of Ukrainian programs as a lack of political and social programs, so important for Ukrainians. Problems of content's amount and quality were constantly discussed.

Keywords: radio journalism, radio programs' topics, Polish Radio, Ukrainian Radio Society, Ukrainradio publishing House, «Ukrayinska Hazetka», radio listeners.

УДК 027.54:025.171][094:070(=161.2)(091)](438.26)

Лідія Сніцарчук

ДЖЕРЕЛА ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ
У ФОНДАХ ВІДДІЛУ РУКОПИСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ ІМЕНІ ОССОЛІНСЬКИХ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9\(27\)-4](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9(27)-4)

Визначено й описано основні групи акцесійних документів із фондів відділу рукописів НЗО, які дозволяють розкрити незнані сторінки розвитку української журналістики. Охарактеризовано архівні матеріали редакцій часописів «Українська Трибуна», «Рідний Край», «Зиз», «Українські вісті» та ін. Обґрунтовано джерельне значення різноманітних документів Міністерства преси й пропаганди уряду УНР у т. зв. тарнівський період. Особливу увагу приділено особовим матеріалам, що розкривають певні біографічні віхи знаних і маловідомих журналістів, редакторів, видавців, інших осіб, які активно співпрацювали з пресою.

Ключові слова: історія української журналістики, редакції часописів, приватне листування, журналісти, видавці.

У відділі рукописів Національного закладу імені Оссолінських (м. Вроцлав, Польська Республіка) зберігаються документи з архіву Наукового товариства імені Шевченка (шифри 20/53, 21/53, 22/53). Про їх важливе значення для національної пам'яті ще 2005 р. вів мову дипломат Олександр Медовніков, який був на той час консулом у Кракові. В інтерв'ю газеті «День» він відзначав, що в «Оссолінеумі» є «надзвичайно цікаві речі, пов'язані з діяльністю українського парламенту в екзилі, із життям Симона Петлюри, низка документів, пов'язаних із історією української дипломатії, листи з наших дипмісій у Європі» [2]. Крім цих документів, тут також зберігаються матеріали уряду УНР (протоколи засідань Ради Республіки, звіти про наради у Кабінеті Міністрів УНР, інші офіційні документи), матеріали партизансько-повстанського штабу, документи Української парламентської репрезентації, документи Маслосоюзу, Центросоюзу, інших кооперативних установ. Надзвичайно цінною є також низка рукописної спадщини Михайла Грушевського, Степана Смаль-Стоцького, Остапа Луцького, Івана Тивоновича, Олександра Удовиченка та інших відомих особистостей. О. Медовніков відзначав, що «це — особисті архіви, які були конфісковані НКВС у 1939—1940 рр., потім їх перехопили німці, і, зрештою, документи осіли в Польщі» [2].

Відаючи належне тематичному різноманіттю цих документів, зосередимося на матеріалах, які дозволяють розкрити незнані сторінки розвитку української журналістики, визначити невідомі аспекти діяльності редакторів, видавців, журналістів, виявити нові пресодруки або ж доповнити уже відомі їхні «біографії» віднайденою інформацією. Ці матеріали можемо сегрегувати на такі тематичні блоки: 1. Примірники українських газет, журналів, бюлетенів, комунікатів, видаваних у містах Австрії, Польщі, Німеччини та інших країн осідку української еміграції; 2. Архівні матеріали редакцій українських часописів, що виходили впродовж міжвоєнного двадцятиліття у Галичині; 3. Документи Міністерства преси й пропаганди уряду УНР; 4. Особові матеріали, що розкривають певні біографічні віхи знаних і маловідомих журналістів, редакторів, видавців, інших осіб, які активно співпрацювали з пресою.

Щодо першої групи документів — власне збережених примірників часописів, то відзначимо, що це здебільшого примірники видань, які були підготовлені й побачили світ в еміграційному середовищі українства впродовж 1919—1921 рр. Це, зокрема, часописи «Стрілецька Думка» (1919), «Соборна Україна» (Відень, 1921), «Поступ» (Тарнів, 1920), «Син України» (Варшава, 1921), «На Україну» (Тарнів, 1921), а також «Обіжники Тарнівського пресового бюро» (1921), «Обіжники Українпрес» (Тарнів, 1921), низка таборових видань.

У відділі рукописів зберігається єдиний примірник рукописного студентського журналу «Вѣстникъ» за 1890 р. (ч. 1—4) (редактор В. Рогошевський), який розпочався, ймовірно, 1887 р. у Львові, а також польськомовний «Dodatek do “Вѣстника”» (1890. № 1. Квіт). Історію створення та функціонування цього часопису, імена тих осіб, які працювали над кожним числом, повідомляючи про новини навчального закладу, про проблеми студентів, специфіку відносин молоді з викладацьким колективом, інші змістові кейси ще повинні вивчати дослідники, позаяк жодних відомостей про «Вістник» не зафіксовано, а отже, він і донині не введений у науковий обіг.

До наступної визначеної нами групи джерел належать редакційні документи часописів «Українська Трибуна» (Варшава), «Рідний Край», «Зиз», «Літопис Червоної Калини», «Українські Вісти» (усі — Львів), «Син України» (Варшава), «Розбудова Нації» (Прага). Здебільшого це матеріали редакційного портфеля — авторські тексти з редакційною правкою, редакторськими заувагами й висновками; листування з кореспондентами із відповідними рекомендаціями щодо навітлюваної тематики; матеріали, в яких зафіксовано коло авторів, специфіку формування змісту часописів, особливості співпраці з польськими журналістами, редакціями інших — українських та зарубіжних — періодичних видань, фінансові документи, що розкривають специфіку редакційних видатків або ж вказують на розмір грошової винагороди журналістам за публікації тощо.

Зокрема, важливим джерелом для відтворення історії «Літопису Червоної Калини» (Львів, 1929—1939) є документи редакції журналу. Значна кількість матеріалів цього архіву — редакційне листування та книга реєстрації листів, оригінали надісланих для

публікації матеріалів — здебільшого спогадів, відредагованих і рясно прокоментованих редакційними працівниками, списки опублікованих і підготовлених до друку матеріалів, фотографії військовиків, зокрема генерал-хорунжих Армії УНР Йосипа Білевича, Олександра Козьми, Антона Пузицького, Михайла Садовського, Миколи Удовиченка, оригінали листів Осипа Думіна, Миколи Галагана, Богдана Кабарівського, Авеніра Коломійця, Юрія Косача, Святослава Лакусти, Леоніда Перфецького, Всеволода Петріва, Іллі Рогатинського, Михайла Середи та інших авторів «Літопису Червоної Калини», які намагалися зафіксувати свій життєвий досвід, набутий у часи національно-визвольних змагань. «У цих листах — пояснення певних фрагментів надісланих матеріалів, прохання про добре редагування й дозвіл на втручання у текст, обговорення гонорарів, встановлення кількості авторських примірників часопису, змалювання обставин, в яких писалися спогади» [5]. Збережені копії відповідей редакції адресатам дають змогу зрозуміти комунікаційний процес в оптичному зрізі, що, звісно, дозволяє зробити низку висновків про особливості формування змісту провідного часопису української звитяги.

Серед редакційних документів газети «Українські Вісти» (Львів, 1933—1939) — листи кореспондентів газети або ж тих осіб, які хотіли б працювати в редакції, до редакційного комітету, що здебільшого пропонували свої послуги у створенні й розповсюдженні газети або ж ділилися проблематикою, яку варто було б, на їхню думку, негайно обговорити на шпальтах видання, надсилали дописи про невідрадний «національний і освітній стан» з містечок і сіл. Читачі дякували редакції за продуману організацію змісту видання, висловлювали впевненість щодо зростання кількості його прихильників, перераховували кошти до фонду Фронту національної єдності загалом і редакційного зокрема, надсилали відгуки про окремі публікації «Українських Вістей» та інших часописів ФНС.

Зокрема, у відгуках про одноднівку «1 конгрес Ф.Н.Є.», видану 20 вересня 1936 р. [1], йшлося про позитивну реакцію молоді на створення нової політичної сили та її пресової трибуни, витлумачувалося політичну спромогу українських партій в оригінальній інтерпретації *vox populi*, засвідчувалося підтримку Д. Палііву і

закликалося не зважати на провокаційні публікації інших видань щодо його персони та особливостей створеного ним політичного руху, наводилися аргументи стосовно правильності обраного політичного шляху. У зв'язку з цим редактора «Українських Вістей» характеризувано винятково позитивно — як делікатну й прогресивну особу. Разом з тим адресанти відзначали неабияку популярність пресодруків, видаваних у концерні «Українська Преса» під орудою І. Тиктора, що ніяк не давало змоги переорієнтувати читачів на передплату «Українських Вістей» та інших часописів ФНС (з листа В. Баха до Д. Паліва. Гаї-Вижні, 12.10.1936).

Матеріали, які насвітлюють певні аспекти функціонування газети «Рідний Край» (Львів, 1921—1923), зберігаються у корпусі документів «тарнівського періоду УНР». Це здебільшого офіційні документи — звернення, запити установ, партійних комітетів, об'єднань до Міністерства преси й пропаганди з приводу видавання часопису, а також приватні листи, що інформують про складнощі його провадження, про фінансові справи редакції, зокрема про щомісячну урядову фінансову підтримку «Рідного Краю», про роботу з кореспондентами «звідусіль», про оперативність журналістів, окреслення основних тем для висвітлення в газеті.

Серед незначної кількості редакційних матеріалів сатирично-гумористичного часопису «Зиз» (Львів, 1924—1933) увагу привертають листи низки осіб до редакції, які ділилися своїми роздумами з приводу опублікованого, радили залучати до праці талановитих авторів («Дивує мене, чому ви дотепер не притягнули були до співпраці Сорохтея, він у нас прецінь карикатурист безконкурентційний, а крім того великий рисівник» (з листа невстановленого автора до Л. Лепкого. Прага, 08.11.1924), пропонували свої твори до друку. «Вірш є легкий... а рим вдалий або менш вдалий», — писав Ілько Калічак — колишній чотар Армії УНР, пропонуючи до друку збірку «Таборові Типи», яка «характеризує військове товариство української бригади в... Чехії. Гадаю, що Зиз буде вдоволений, бо матеріал є обильний, а таборити є всі іще майже живі та радо пригадають собі життя як незабутню стихію зі свого минулого» (3 листа І. Калічака до редактора «Зиза». Брно, б/д).

Збережені документи, що стосуються часопису «Розбудова Нації» (Прага, 1928—1930), це здебільшого матеріали, які харак-

теризують фінансовий аспект функціонування редакції видання, серед яких — офіційне листування із низкою кредитно-фінансових установ, зокрема Центральним кооперативним банком, Земельним банком гіпотечним у Львові, щодо рахунків видання, а також повідомлення читачів про переведення коштів на conto редакції.

Третя група документів акумулює інформацію про діяльність Міністерства преси й пропаганди УНР, у т. зв. тарнівський період, коли з призначенням нового очільника — Олександра Ковалевського — розпочалася інтенсивна праця міністерства, зокрема в пропагандистській царині. «Слід відзначити, що Уряду УНР та його міністерствам вдалося вивезти до Польщі значний комплекс державної документації; великий масив матеріалів військових установ знаходився в розпорядженні Військового міністерства на Генштабу Армії УНР», — відзначала М. Палієнко [3]. Важливими для історії журналістики є збережені документальні свідчення діяльності міністерства: регулятивні й нормативні документи, офіційне листування міністра О. Ковалевського, завідувачів і референтів відділу преси і відділу пропаганди Володимира Островського, Костя Вротновського-Сивошапки, Федора Крушинського, Назара Гнатюка, Дмитра Івашини (псевд.: Дмитро Геродот), листи до міністерства від Івана Огієнка, Євгена Онацького, Олександра Саліковського, Віктора Піснячевського, рапорти, заяви, звіти про комунікаційно-функціональну практику, повідомлення про інформаційну діяльність дипломатичного корпусу УНР, зокрема Яна Токаржевського-Карашевича — керівника посольства УНР у Туреччині, Андрія Яковліва — голови дипломатичної місії УНР у Голландії та Бельгії, Василя Оренчука, очільника українського консульства в Мюнхені та інших яскравих особистостей [4].

Важливими для заповнення низки лакун в історії журналістики є документи інформаційного агентства «Українпрес»: письмові свідчення її працівників щодо діяльності цієї структури, особливостей її функціонування, а також листи Павла Ковжуна про організацію праці в агентстві, його доповідні про доцільність перенесення «Українпресу» до Львова із мотивацією: «тут [агентство] стане цілком першорядною європейською організацією в розумінню пресової служби і виконає своє завдання значно ширше, ніж у Тарнові» (з доповіді П. Ковжуна директору департаменту пропаганди Міністерства преси й пропаганди. Тарнів, б/д.).

Специфіку організації діяльності Міністерства преси й пропаганди розкривають доповідні записки і звіти працівників його департаментів, у яких зафіксовано чимало проблем, пов'язаних з особливостями організації інформаційної діяльності, означено визначальні завдання пресової служби і служби пропаганди, окреслено основні тематичні напрями для висвітлення у пресі; а також регулятивні документи і реферати Тарнівського пресового бюро, комунікати й обіжники (українською, російською, французькою, німецькою мовами) відділу преси та інформації міністерства, матеріали міністерського архіву, справоздання-місячники за 1920—1921 рр.

Доповідні записки, рапорти працівників міністерства містять повідомлення про організацію інформаційної діяльності в таборах Олександрова, Ченстохови, Пікуличів та ін. У низці збережених листів до міністерства йшлося про плани видавати популярну газету «здорової національної думки», заснувати яку намагалися Н. Гнатюк, П. Ковжун, Ф. Хижняк; про створення періодичного дивізійного органу «Запорожець», про аудиторію — вояків, яких вкрай необхідно було забезпечувати «пресовим читанням»; про важливість газети «Воля», яка виходила у Відні під орудою Віктора Піснячевського з червня 1919 р., і загрозу її припинення через фінансування. Зокрема, у листі до В. Піснячевського О. Ковалевський пояснював причини, через які уряд не мав змоги підтримувати «Волю», характеризував специфіку діяльності очолюваного ним міністерства, підбадьорював колегу («про наше розбиття й про ліквідацію ідеї української державності немає й чого казати. ...В нашій витримці і силі-волі — наша перемога») (3 листа О. Ковалевського до В. Піснячевського. Тарнів, 28.12.1920).

Низка документів характеризує визначальну практику міністерства задля привернення «європейської» уваги до українських проблем, а також для «знешкодження більшовицької агітації в міру можливости». Аналіз публікацій бельгійської, німецької, польської, російської, швейцарської преси здійснювався не тільки для виокремлення основної української проблематики, яка обговорювалася на сторінках цих видань, а й для визначення загальних тенденцій висвітлення інформації та тональності матеріалів, що давало б змогу готувати і формувати контронтент для європейської преси, за-

перечувати «ганебні коментарі» вороже налаштованих видань. Зокрема, у витязі з одного із докладів голови дипломатичної місії УНР у Варшаві Міністерству закордонних справ наголошувалося, що «під фірмою «Трибуна» (газета «Українська трибуна». — Л. С.) будемо випускати двічі на тиждень бюлетені на французькій і польській мовах, реферуючи в них головним чином події на Україні. Перший бюлетень уже випущено».

Завдяки збереженій низці рефератів пресового бюро при дипломатичній місії УНР у Варшаві можемо встановити, що впродовж другої половини 1920 р. було підготовлено майже 500 таких аналітичних повідомлень. Зокрема, у ч. 299 від 2 листопада 1920 р. подано інформацію про інтерв'ю кореспонденту газети «La Victoire» голови Українського національного комітету в Парижі С. Моркотуна про перемовини з «урядом Півдня Росії з приводу українського питання», у ч. 476 від 10 листопада цього ж року охарактеризовано публікацію газети «Le Figaro» п. н. «Врангель в небезпеці», а також статтю журналіста газети «La Victoire» Густава Ерно, що інтригувала своєю назвою — «Коли дозволять розбити Врангеля».

Значна кількість документів — редакційного та приватного листування, копій відповідей на них, рекомендацій, робочих посвідчень, розпоряджень керівництва, особистих записів, щоденників — розкриває життєвий етап одного із багатьох звитяжців УНР, працівника Міністерства преси й пропаганди, журналіста Назара Гнатюка, який був кореспондентом часописів «Рідний Край» та «Українська Трибуна».

За листами до Міністерства преси й пропаганди можна також вияснити певні фрагменти діяльності низки видавництв. Про справи видавничого товариства «Селянин» повідомляв Іларіон Косенко, про плани видавництва «Тризуб» вели мову П. Ковжун і Н. Гнатюк, непоборні проблеми видавництва «Вернигора» викладав В. Отамановський. У ретельно укладеному «Списку допомог видавництвам Міністерства преси й пропаганди від 1 липня 1920 р.» зафіксовано 34 назви товариств, кооператив, організацій, які займалися видавничою діяльністю, та прізвища отримувачів коштів, зазначено суму грошової допомоги, дату видачі. Серед них: «Поступ» (С. Гаєвський), «Час» (М. Писталацій), «Українська книжка» (А. Крушельницький), «Наше діло» (Д. Катамай), «Дзвін» (Я. Шереметинський),

«Рідна думка» (І. Кобза), «Селянин» (І. Косенко), «Всеуито» (В. Запорожець). Найбільша допомога була спрямована на розвиток видавництва «Освіта» (10 млн грн) та «Громадянська думка» (понад 5 млн грн). Повідомлення від дирекцій чи уповноважених осіб низки видавництв («Час», «Всеуито», «Вернигора», «Освіта»), рахунки книгарень, інше офіційне листування насвітлюють також певні аспекти видавничої діяльності Української народно-республіканської партії.

Четверта група документів, визначена нами, містить надзвичайно цінні для персоніфікації історії української журналістики матеріали: редакційні посвідки, начерки статей, щоденники, листи, записки відомих і невідомих осіб, що проливають світло на особливості функціонування української журналістики, розкривають творчі плани осіб, заангажованих у процес пресотворення, описують видавничі потуги українства у певні історичні періоди.

У приватному листуванні зафіксовано чимало відомостей про журналістську й публіцистичну діяльність Н. Гнатюка, Ф. Дудка, М. Єремїва, П. Ковжуна, В. Короліва-Старого, Л. Перфецького, В. Петріва, В. Піснячевського, М. Яцківа та ін., розкрито їх псевдоніми і підтверджено криптоніми, заторкнуто проблеми виготовлення того чи іншого числа часописів, обговорено специфіку формування змістових структур. Цікавими фактами наповнені листи В. Липинського (частина із них — копії), О. Луцького, Л. Чикаленка, О. Удовиченка, інших — не встановлених наразі осіб, прочитання яких доповнить відомі сторінки історії журналістики новою інформацією, розкриє не знані досі площини у формуванні інформаційно-комунікаційного процесу. Відзначимо багате на журналістську інформацію неофіційне листування Олександра Ковалевського, про діяльність якого немає й донині достатньої інформації. Здебільшого це приватні листи «довірочного» змісту. Поряд із традиційним для добрих друзів епістолярним дискурсом, скажімо, розповіддю про себе, свою родину, а також описом проблем, які активно супроводжували вимушених емігрантів у пошуку пристанища в Європі, у листах обговорювалися певні аспекти, пов'язані з необхідністю налагодження й доброго провадження інформаційно-пропагандистської справи.

В одному з листів Михайла Єремїва, написаному з Рима 31 грудня 1920 р. до О. Ковалевського, докладно обговорено «по-

становку пресово-інформаційної справи в Римі», зокрема організацію «пресових кампаній» у французькій пресі, налагодження діяльності пресових бюро при українських дипломатичних місіях, їх завдання, кадрові проблеми («для цього звичайно треба, щоби в пресбюрах були журналісти, а не “сапоги”»). Автор радив не зосереджуватися на випуску бюлетенів, зміст яких з огляду на специфіку подання інформації не приваблював аудиторію, пропонував нові методи співпраці з провідними пресодруками європейських країн щодо висвітлення української проблематики.

Не менш активно переймався інформаційною справою і Ф. Хижняк, акцентуючи увагу адресата на необхідності оптимізації культурно-просвітньої роботи в таборах інтернованих вояків УНР: «Єсть одна конечна потреба, яку ж відразу мусите поставити широко і обґрунтовано — це гарно поінформована серйозна газета» (з листа Ф. Хижняка до О. Ковалевського. Ченстохова, 23.12.1920). Переконаючи у важливості створення інформаційно продуманого пресодруку, Ф. Хижняк підкреслював, що в таборах популярністю користувалися лише львівська «Свобода» і «Варшавське Слово». При цьому вояки скаржилися на відсутність у таборах «порядної української газети», безбарвність видаваних до цього видань нівелиювала у них будь-яке зацікавлення. Особливо потрібними для них були вісті з України, оскільки «тисячі ріжних чуток про події» дестабілізували морально травмоване вояцтво.

Федір Дудко в листі до О. Ковалевського, написаному з приводу публікації «Сполработнікі», вміщеної в ч. 242 газети «Рідний Край», де було обговорено в негативному світлі його особу, ділився своїми думками про моральні опертя поняття «журналістська етика», про основні засади фаху та важливість їх дотримання журналістами. Пояснюючи свою журналістську позицію, адресант зазначав, що співпрацював з низкою українських і російських газет незалежно від їх політичного напрямку, крім орієнтованих на «совітський уряд Раковського», серед яких — газети «Свобода», «Варшавське Слово», «Український Вістник», «Українська Трибуна», журнал «Їжак», що виходив під його редагуванням, подаючи «репортерський матеріал, чисто фактичного характеру, безі всякого освітлення, який ніколи (підкреслення автора. — Л. С.) не виходив за рямці незаконного опублікування таємних документів, стосунків,

взаємовідношень окремих осіб і т. п.». Автор висвітлював здебільшого проблеми «голодуючих емігрантів», діяльність низки емігрантських культурних товариств, подавав вісті з уряду УНР — «голі об'єктивні факти». Пояснюючи свою відмову співпрацювати з газетою «Вперед», Ф. Дудко відзначав, що редакція дозволяла собі втручатися у зміст його матеріалів, викреслювала важливу, на його думку, інформацію, змінювала заголовки, вносила тенденційні правки. Опубліковані матеріали, підписані криптонімом Д., як і в більшості інших видань, були написані з урахуванням основних журналістських засад: «поінформування правдиві, де б вони не появлялися, лише приносять користь загально-національній нашій справі». Причиною недовіри читачів «українському газетному слову» Ф. Дудко вважав власне «явно-брехливі відомости, що чисюсь услужною, але незграбною рукою щиро подавалися до загального відому» (3 листа Ф. Дудка до О. Ковалевського. Тарнів, 16.11.1921)

Дослідників журналістської творчості Ф. Дудка зацікавить ще один фрагмент його «широсердної сповіді», де він, описуючи свої принципові моральні засади, через які «на очах у всієї української еміграції ввесь час голодував, голодую і, як видно, помру голодною смертю», пояснював зміну своїх політичних переконань. Перебуваючи в лавах УСДРП, переконався, що «соціалізм, який диктується непереможною любов'ю до життя, став усупереч моїм новим поглядам на життя, яке я, свідомий і інтелектуально розвинений через науку, знання, культуру, цивілізацію, ненавидю, як нав'язане нам рабство, проголошую його злом, борюся з ним і вітаю всі ті життєві аномалії, що штовхають людину до розпачу і знищення самого себе». Розчарувавшись у керованій журналістиці, Ф. Дудко підтвердив своє прагнення працювати винятково на літературному поприщі, задля якого «зламав, і, як видно назавжди своє перо, як журналіста».

До слова, крім окресленого корпусу акцесійних документів, у фондах відділу рукописів Національного закладу імені Оссолінських зберігається також чимало інших — уведених в каталоги — матеріалів, зокрема спогадів, щоденників, робочих нотаток, що є важливими джерелами до вивчення специфіки розвитку не лише української, а й польської журналістики, яка активно розвивалася у міжвоєнні роки у Східній Галичині.

Акцесійні ж документи, про які ми вели мову, донедавна були важко доступними для українських дослідників. Четвертого жовтня 2019 р. завдяки активній співпраці двох установ — Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та Національного закладу імені Оссолінських, а також добрій волі директора Національного закладу імені Оссолінських доктора Адольфа Юзвенка та завідувачки відділу рукописів цієї установи пані Ельжбети Остроменцької цифрові копії корпусу акцесійних документів було передано до фондів відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Невдовзі, після створення їх реєстру та належного опрацювання, дослідники зможуть отримати ці матеріали для детального вивчення у читальному залі відділу рукописів нашої Бібліотеки.

1. Бібліографія української преси в Польщі (1918—39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918—19) / уклад Євген Місило. Едмонтон, Альберта, 1991. С. 242.
2. *Жлуктенко В.* Олександр Медовніков: «Скарби України розкидані по всьому світу» // *День*. 2005. 23 груд. (№ 238).
3. *Палієнко М.* Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). Київ: Темпора, 2008.
4. *Сніцарчук Л.* «Організація дійсної і доцільної пропаганди за кордоном»: Міністерство преси й пропаганди УНР у 1921 р. // *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2015. Вип. 40. С. 144—155.
5. *Сніцарчук Л.* «Щоб пам'ять минулих днів не пропала...»: спогади учасників національно-визвольних змагань у корпусі публікацій «Літопису Червоної Калини» (1929—1939 рр.) // *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку*. Вінниця, 2016. С. 93—98.

References

1. (1991). *Bibliohrafiya ukrainskoi presy v Polshchi (1918—39) i Zakhidno-Ukrainskiy Narodniy Respublitsi*, uklad Yevhen Misylo, Edmonton, Alberta. (in Ukr.).
2. Zhluktenko, V. (2005). Oleksandr Medovnikov: «Skarby Ukrainy rozkydani po vsiomu svitu», *Den*, no 238. (in Ukr.).
3. Paliyenko, M. (2008). *Arkhivni tsentry ukrainskoi emihratsiyi (stvorennia, funktsionuvannia, dolia dokumentalnykh kolektsiy)*, Kyiv, Tempora. (in Ukr.).

4. Snitsarchuk, L. (2015). «Orhanizatsiya diysnoi i dotsilnoi propahandy za kordonom»: Ministerstvo presy i propahandy UNR u 1921 r., *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Seriya Zhurnalistyka, vyp. 40, pp. 144—155. (in Ukr.).
5. Snitsarchuk, L. (2016). «Shchob pamiat mynulykh rokov ne propala»: spohady uchasnykiv natsionalno-vyzvolnykh zmahan u korpusi publikatsiy «Litopysu Chervonoii Kalyny» (1929—1939 rr.), *Suchasnyi mas-mediynyi prostir: realiyi ta perspektyvy rozvytku*, Vinnytsia, pp. 93—98. (in Ukr.).

Lidiya Snitsarchuk

SOURCES TO THE HISTORY OF UKRAINIAN
JOURNALISM IN THE MANUSCRIPTS DEPARTMENT
OF OSSOLINSKI NATIONAL INSTITUTE

The article identifies and describes the main groups of non-catalogued documents from Manuscripts Department of Ossolinski National Institute in Wroclaw, enabling the study of unknown pages of Ukrainian journalism history. The revealed documents made it possible to clarify new aspects of editors', publishers', journalists' activity, to find out the unknown periodicals, as well as to enrich their «biographies» with new information. They are, in particular, the copies of Ukrainian newspapers, magazines and bulletins published in Austria, Poland, Germany in 1919–1921, editions issued in displaced persons' camps, and early unknown handwritten student's magazine «Vistnyk» (1890) and its Polish language supplement «Dodatek do Vistnyka».

The author characterizes archival materials of Ukrainian newspapers' editorial boards, such as of «Ukrainska Trybuna», «Ridnyi Krai», «Zyz», «Litopys Chervonoii Kalyny», «Ukraiński Visti» and others. Mostly, they include authorized texts with editor's marks, letters to correspondents and their answers, evidences about contributors, ways of forming the periodicals' content, cooperation with polish journalists, as well as with editorial boards of other periodicals, both Ukrainian and foreign.

The article stated the significance of different documents of the Ministry of Press and Propaganda of Ukrainian Peoples Republic's Government as a historic source, especially those issued during so called Tarniv period. That is regulative and normative documents, reports, official correspondence by minister O. Kovalevskyi, heads and referents

of Department of Press and Department of Propaganda V. Ostrovskiy, K. Vrotnovskiy-Syvoshapka, F. Krushynskiy, N. Hnatiuk and others.

The author examines personal documents, which highlight the biographies of both prominent and little-known journalists, publishers, other persons closely cooperated with press. Private correspondence by F. Dudko, M. Yermiiiv, O. Kovalevskiy, P. Kovzhun, M. Tverdokhlib, V. Pisniachevskiy, F. Khyzhniak, M. Yatskiv was especially emphasized, since besides private troubles, contains important discussions on media publishing, valuable information about periodicals they were working for and their reflections on the importance of journalism in general.

Keywords: history of Ukrainian Journalism, periodicals' editorial boards, private correspondence, journalists, publishers.

УДК 070:271.4](477.83-22)"1935/1939"

Ольга Терещук

ПРЕСОВІ ВИДАННЯ СВЯТО-УСПЕНСЬКОЇ
УНІВСЬКОЇ ЛАВРИ СТУДІЙСЬКОГО УСТАВУ:
«ЯСНА ПУТЬ» (1935—1939 pp.)
ТА «ПРОМІНЧИК СОНЦЯ ЛЮБОВИ» (1936—1937 pp.)

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9\(27\)-5](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9(27)-5)

Досліджено тематику публікацій часописів «Ясна Путь» та «Промінчик Сонця Любови», які видавали монахи Свято-Успенської Унівської лаври у 30-х рр. ХХ ст., розкрито роль часописів як форми місіїності у популяризуванні християнських цінностей та переданні віри.

Ключові слова: *релігійна періодика, монахи Студійського уставу, Свято-Успенська Унівська лавра, місіїність, Андрей Шептицький, Климентій Шептицький.*

Релігійна преса як сегмент періодики виступає одним із чинників суспільного поступу, знярядям «донесення основ християнської віри» [34, с. 5]. Вона «повинна “підживлювати” релігійні почуття та сприяти побудові цивілізації любові», — підкреслював у своїх посланнях, промовах, енцикліках, присвячених ролі публіцистики та ЗМІ у житті суспільства, Вселенський Архієрей Іван Павло II [29].